

UVOD

Tema ovog diplomskog rada je ljudska prava i slobode u islamskim zemljama.

„Svi ljudi rođeni su slobodni, s jednakim dostojanstvom i pravima“ – početak je prvog člana Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. To znači da svi mi, od trenutka rođenja posjedujemo određena prava koja nazivamo ljudskim pravima. Ljudska prava i slobode su temeljna prava svakog čovjeka, neovisno o tome odakle potiču, kojeg su spola, rase, vjerskog, nacionalnog, političkog opredjeljenja, ekonomskog statusa. Ona su primjenjiva na sve ljude bez ikakvog izuzeća, na bogate, siromašne, obrazovane, neobrazovane, doktore, smećare, nezaposlene, zdrave, bolesne, katolike, muslimane, jevreje, lica osuđena na zatvorsku kaznu ... Svi imaju pravo na lična, ekonomska, socijalna, politička prava i slobode. Unatoč tome, što su ljudska prava univerzalna i primjenjuju se na sva ljudska bića, stoljećima su bila zapostavljena i neprimjenljiva, odnosila su se na pojedine grupe ili ih niko nije ni uživao. Danas, i dalje postoji velik broj diskriminacija i povreda ovih prava, kojima možemo iz dana u dan svjedočiti, stoga ćemo u radu vidjeti da li postoji diskriminacija i povreda tih prava u islamskim zemljama kroz normativni dio ustava islamskih zemalja.

Ovaj rad se bavi pitanjima određivanja pojma islamske države, islamskog konstitucionalizma, zastupljenosti i poštivanja ljudskih prava i sloboda u islamskim zemljama, primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i članstvom islamskih zemalja u njima. Bazirat ću se na Islamsku Republiku Iran, Republiku Indoneziju i Arapsku Republiku Egipat i njihovo ustavno proklamovanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.

S obzirom da je fokus ovog rada u određivanju stepena i načina primjenjenosti ljudskih prava i sloboda isključivo u islamskim zemaljama, prvenstveno ću definirati šta je to politički poredak, kakvu ulogu centralizacija i decentralizacija ima u određivanju političkog poretka jedne države, te navesti oblike vladavine, definirati pojam islamske države, reći ćemo nešto o historijskom razvoju i prvom spominjanju „islamskog“ prefiksa u smislu određivanja oblika vladavine, koje su zemlje prve usvojile i uvrstile taj prefiks u svoje ustave, kakav je to teokratski utjecaj na oblik vladavine i kompatibilnost Šerijatskog prava sa državnim poretkom, šta je to islamski konstitucionalizam i kako se razlikuje od konstitucionalizma kojeg poznajemo u zemljama bez „islamskog“ prefiksa. Potom ćemo navesti izvore islamskog konstitucionalizma i definirati poimanje ljudskih prava u islamu, gdje ćemo navesti pokušaje islamskih zemalja u provođenju islamskih ljudskih prava i sloboda kroz mnoge povelje, poput Medinske povelje, Kairske deklaracije, Opće povelje o ljudskim pravima u islamu i Arapske povelja o ljudskim pravima. Vidjet ćemo odakle potiče ideja o ljudskim pravima i saznat ćemo da je zapravo riječ o ideji o kojoj se govori stoljećima, te da mnogi važni dokumenti, poput Magna Charta Libertatum, Cyrus Cylinder, Bil of Rights ... obilježavaju put ljudskih prava. Potom, ćemo vidjeti statuse članstva gore navedenih zemalja u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija o pravima djeteta, Međunarodnoj konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvenciji o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena. Zatim ću sistematizirati ljudska prava i slobode i navesti kako je koja od tri navedene države regulisala pitanja ljudskih prava i sloboda kroz normativni dio ustava.

1. ISLAMSKA DRŽAVA

1.1. Pojam i vrste oblika vladavine

Politički poredak i oblik vladavine izražavaju političko uređenje jedne države. Dakle, politički poredak je naziv za sistem institucija koje čine vlast u nekoj državi i odnos između tih institucija i naroda. Temeljni element svake države je organizovan sistem vlasti, odnosno sistem institucija (organa, organizacija, ustanova) koji povezano funkcionišu, drugim riječima sistem institucija obavljaju ustavom i drugim normama određene zadatke. Mnogi su faktori koji određuju način funkcionisanja sistema vlasti i kakav će oblik državnog uređenja biti primijenjen, prije svega od tipa društva, oblika vladavine, složenosti države, nivoa i vrste centralizacije i decentralizacije, političke i ideološke orijentacije, velične države itd. Unatoč navedenim faktorima, najvažniji i temeljni faktor u određenju državnog uređenja predstavlja sistem organizacije i odnos centralnih i necentralnih državnih organa.

Centralizacija je pojam koji predstavlja vladavinu nekog prostora iz jednog centra, ono označava takvu vrstu organizacije kojom se upravljanje i rukovođenje nekim poslom usredotočuje na vrhu hijerarhijski utvrđene organizacijske strukture. Piramidalna organizacijska struktura ogleda se u odnosu nižih i viših organa, u tom odnosu niži organi su podređeni višim organima, drugim riječima viši organi su oni na vrhu piramidalne organizacione strukture, te oni odlučuju i regulišu suštinska pitanja, samim tim razina koncentracije odlučivanja je u jednoj tački organizacije. Decentralizacija predstavlja vrstu organizacije kojom se rukovođenje i upravljanje prenosi s centralnih organa na niže. Decentralizacija se ogleda u većoj samostalnosti nižih organa.¹

Oblici političkog poretka koji su tokom istorije nastali su različiti: aristokracija, autoritarizam, demokracija (direktna i predstavnička demokracija), despotizam, diktatura, oligarhija, oholokracija, plutokracija, teokracija, totalitarizam (jednopartijska država). U teorijskim raspravama o pluralističkoj, trihotomijskoj (Platonovoj i Aristotelovoj) podjeli oblika vladavine, izdvojila se sa ogromnom saglasnošću dihotomna podjela svih oblika vladavine na monarhiju (apsolutna i ustavna monarhija) i republiku.²

¹ Kuzmanović R., (2011), *Ustavno pravo*, Banja Luka : Panevropski univerzitet „Apeiron“, str. 295

² Kuzmanović R., (2011), *Ustavno pravo*, Banja Luka: Panevropski univerzitet „Apeiron“, str. 328